

7 PONAUCENÍ Z PANDÉMIE COVID-19

Pandémia covid-19 vážne zasiahla systémy vzdelávania v celej Európe. Priniesla výzvy pre žiakov, učiteľov, vedúcich škôl, rodičov a rodiny a ovplyvnila celú túto komunitu vzdelávacích inštitúcií. Zatvorené školy naprieč kontinentom a predĺžované uväznenie rodín v ich domovoch významne zmenili spôsob, akým pracujeme, žijeme a učíme sa. Aj keď nás kríza viacerými spôsobmi zasiahla a spôsobila značnú traumu pre mnohých žiakov, taktiež nám pomohla lepšie pochopiť kľúčové aspekty kvality vzdelávania, ktoré by v budúcnosti mali byť zohľadnené. Z tohto pohľadu sme identifikovali sedem ponaučení pre politické reformy, riadenie škôl a vyučovanie, ktoré si z pandémie covid-19 môžeme vziať.

1 – Blaho žiakov by malo byť srdcom vzdelávania

Úspešné vzdelávanie pomáha deťom budovať zmysluplné vzťahy so svetom. Všetky deti a dospievajúci potrebujú bezpečné, zdravé a inšpiratívne prostredie, v ktorom sa učia, aby mohli rásť a rozvíjať sa. Dištančné vzdelávanie počas pandémie covid-19 opäť raz preukázalo, že fyzické, emočné a mentálne zdravie žiakov sú hlavnými predpokladmi osobného rozvoja a kvalitného vzdelávania. Zatiaľ čo možnosť formálneho vyučovania môže poskytnúť pocit normálnosti v ťažkých časoch, je nevyhnutné vyhýbať sa príliš veľkému tlaku na učenie. Úľavu od stresu môžeme dosiahnuť tým, že sa budeme držať dennej rutiny a nabádať k telesným a umeleckým činnostiam. Tiež je podstatné poskytnúť žiakom bezpečný priestor na to, aby sa mohli porozprávať o traumatických a život meniacich udalostiach a riešiť ich.

Vyzývame týmto politikov k zmene ťažiska politiky vzdelávania tak, aby bolo uprednostnené fyzické a psychické zdravie žiakov a rozvoj holistických učebných osnov na úrovni škôl. Školy by takisto mali dostať možnosť venovať sa traumám spôsobeným pandemiou covid-19 a ponúkať liečebnú pedagogiku všetkým žiakom, ktorí to potrebujú.

2 – Ľudia najprv, technológie až potom. Prečo záleží na osobných vzťahoch

Zavretie škôl napomohlo neočakávanému rozšíreniu digitálneho vyučovania. Jeho zástancovia sa nahlas sťažujú kvôli nedostatočnej digitálnej pripravenosti škôl a žiadajú investície do digitálnej infraštruktúry. Tento jednostranný pohľad úplne prehliada pustošivé zdravotné dôsledky času stráveného pred monitorom, obzvlášť v prípade malých detí. Pandémia covid-19 preukázala, že intenzívne vyučovanie cez počítač nedokáže zabezpečiť dlhodobu udržateľnú vzdelávanie. Waldorfské školy vždy trvali na dôležitosti mediálnej výchovy primeranej veku a zameranej na rozvoj. Aj keď digitálne technológie sú nepochybne užitočné pre niektoré aspekty vzdelávania, nemôžu nahradiť podstatný prvok vyučovania: stretávanie sa človeka s človekom a bezprostredný zážitok z nadšenia učiteľov pre ich prácu.

Vyzývame teda politikov, aby trvali na prezenčnom vyučovaní ako bežnej forme vyučovania. Dištančné vzdelávanie by malo byť používané iba za výnimočných okolností a len ako doplnok, s ohľadom na vek, individuálne schopnosti žiakov a technologické vybavenie domácností. Na udržanie zmysluplného vzťahu k svetu a ostatným ľuďom by sa vzdelávanie v takom prípade malo zamerať na obmedzovanie času stráveného pred monitorom tým, že kognitívne vyučovanie sa obmieňa s fyzickými a umeleckými činnosťami a rovnako na podporu živej interakcie medzi žiakmi.

3 – Dôvera v profesionalitu učiteľov prináša odmenu v náročných časoch

Pandémia covid-19 si vynútila rýchly a náhly prechod z prezenčného vyučovania na dištančné. Kríza viacerými spôsobmi poukázala na to, že učenie je vysoko kreatívne a umelecké povolanie. Mnohí učitelia prejavili veľkú osobnú iniciatívu a vypracovali inovatívne riešenia prispôbené potrebám ich žiakov. To si vyžaduje veľkú mieru profesionality, ktorá sa dá dosiahnuť iba pozornou sebareflexiou a uvedomovaním si potrieb každého dieťaťa. Na rozvoj týchto schopností je potrebný pravidelný autentický kontakt so žiakmi a kolegami, najlepšie v atmosfére dôvery, kedy učitelia zažívajú, že sú skutočnými tvorcami a vlastníkmi svojej práce a cítia sa kompetentní a podporovaní svojimi kolegami.

Vyzývame preto politikov, aby dali učiteľom skutočnú pedagogickú slobodu a povzbudzovali školy k tomu, aby si vyvinuli primerané systémy podpory ako mentorovanie, hospitácie, nástroje sebareflexie a zdieľanie skúseností a dobrej praxe medzi školami spojené so vzájomnými návštevami. Spolupracujúci učitelia cítiaci dôveru sú základom tých škôl, ktoré sa úspešne prispôsobujú zmenám.

4 – Zapojenie rodičov je kľúčom k úspešnému vzdelávaniu

V čase pandémie covid-19 sú školy náhle nútené spoliehať sa oveľa viac ako doposiaľ na rodičov v ich kľúčovej roli ako opatrovateľov detí a dospievajúcich. Zrazu museli mnohí rodičia prevziať značnú zodpovednosť pri podporovaní učebného procesu svojich detí doma. To opäť ukázalo, ako silno závisia úspech v učení a zdravý vývoj detí a dospievajúcich od podpory zo strany rodičov. Aby sa zabezpečilo, že hlas rodičov je počutý v každej škole, musí byť vytvorený spoľahlivý komunikačný kanál medzi školou a rodičmi. Samozrejme, školy musia naďalej ponúkať priamu a na mieru šitú pomoc – podporu deťom, ktorých rodičia nie sú ústretoví alebo sa nezapájajú.

Aby sme boli pripravení na výnimočné situácie, aby sme udržali zdravú školskú klímu a zaistili fyzickú, mentálnu a sociálno-emocionálnu pohodu každého dieťaťa, mali by politici vziať na vedomie dôležitú úlohu rodičov v školskej komunite. Politika vzdelávania by mala zdôrazňovať potrebu spoľahlivých a jasných komunikačných kanálov a uľahčiť pravidelnú a aktívnu komunikáciu medzi rodičmi a školou. Tam, kde to ešte nie je zavedené alebo sa to formálne nevyžaduje, môžu školy zvážiť vymenovanie osoby ombudsmana pre rodičov.

5 - Ekonomická neistota oslabuje možnosti rodičov zvoliť si školu

Pandémia covid-19 ukázala, že rodičia si vyberajú školu viac než často v závislosti od stability a dostatočnej výške ich príjmu. Keďže výsledkom krízy bolo a je výrazné prepúšťanie spojené so stratou príjmu, mnohé rodiny nebudú schopné platiť školné. To ich môže donútiť vziať deti z ich už známeho školského prostredia, ktoré im ako rodičia vybrali. Taká podstatná zmena, v už aj tak dosť náročnej situácii, vystavuje deti ďalšiemu stresu a ohrozuje ich zdravie a blaho. Ak nezávislé školy

dostávajú nulový alebo iba čiastočný príspevok od štátu, znamená to ohrozenie existencie nezávislých škôl. Keby nakoniec došlo k ich zavretiu, viedlo by to k redukcii rozsahu a rozmanitosti a rodičom by bolo odopreté ich základné právo vybrať si pedagogický prístup, ktorý preferujú.

Preto vyzývame politikov, aby sa natrvalo zaviazali, že vždy zachovajú možnosť výberu vzdelávania, a že zabezpečia, aby všetky zainteresované rodiny mali prístup k nezávislému vzdelávaniu, bez ohľadu na ich finančné možnosti. Za súčasných podmienok by mali byť všetkým rodinám, ktoré to potrebujú, poskytnuté mimoriadne finančné prostriedky na pokrytie školských poplatkov.

6 - Uplatňovanie práva rodičov na výber školy si vyžaduje trvalú podporu financovania nezávislých škôl

Žiadna škola by nemala byť nútená zavrieť svoje brány v dôsledku ekonomickej krízy. Z tohto dôvodu by sa mala finančná podpora pre nezávislé školy podstatne zvýšiť, aby sa tak dlhodobo zaistila rozmanitosť a rozsah pri výbere vzdelávania. Ešte pred pandémiou covid-19 prijal Európsky parlament uznesenie /článok 76/, v ktorom nabáda členské krajiny „v súvislosti so zvyšovaním rozmanitosti a zabezpečením slobody pri výbere vzdelávania“, aby poskytli „primeranú finančnú podporu školám všetkých kategórií a úrovní, a to tak štátnym školám, ako aj neziskovým súkromným školám.“ Napriek tomu sú nezávislé školy v mnohých krajinách úplne alebo čiastočne závislé na poplatkoch rodičov.

Vyzývame preto vlády, aby umožnili nezávislým školám jednoduchý a rýchly prístup k núdzovému financovaniu, ktoré by pokrylo ich súčasné straty. A čo je dôležitejšie, nezávislým školám by malo byť štátom poskytované plné financovanie, aby sa vo vzdelávaní dlhodobo zaistila rovnoprávnosť, rozmanitosť a možnosť výberu školy rodičmi.

7 - Autonómia dáva školám možnosť inovovať a prispôbovať sa zmenám

Kríza covid-19 ukázala, že mnohé školy majú obrovský potenciál inovovať. Tam, kde školy mali možnosť konať nezávisle, dokázali sa úspešne prispôbiť náhlym zmenám a prijať riešenia šité na mieru miestnym podmienkam. Výnimočne dobre sa to darilo tam, kde sa vláda obmedzila na poskytnutie základnej infraštruktúry, školení a usmernení,

ako aj možností vzájomného prepájania sa a núdzovej finančnej podpory. Na druhej strane mali príslušné vedenia škôl a učitelia najvýhodnejšiu pozíciu na zdolanie pedagogických a organizačných výziev a úpravy učebných osnov v danom lokálnom kontexte. Na rozdiel od toho by boli príliš normatívny a centralizovaný postup vlády v krízovom riadení a slabá autonómnosť škôl pri rozhodovaní podstatne menej prínosné.

S cieľom využiť nesmierny inovačný potenciál škôl, vyzývame politických predstaviteľov, aby dali školám rozsiahlu mieru autonómie. Školy by mali mať dovolené rozvíjať formy delegovania úloh vo vedení, definovať si vlastné učebné osnovy a poskytovať učiteľom výraznú pedagogickú slobodu. Príslušné orgány by sa mali zamerať na rozvoj kultúry v školách. Mali by ponúkať školám a učiteľom systém podpory a príležitosti na organizačný a profesionálny rozvoj. S väčšou pedagogickou slobodou a väčšou dôverou školám prichádza viac príležitostí, viac rozmanitosti a viac autenticity – na úžitok všetkým žiakom.